

Остапенко Юлія Ігорівна,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри господарського права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: julost@rambler.ru
ORCID 0000-0002-4033-5927

УДК 346.13(094)

ПРЕДМЕТ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ТА ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ СОЦІОДИНАМІКИ

У статті проаналізовано комплексну природу відносин господарського права, які складаються з приводу предмета в контексті розвитку самої сфери господарських відносин, а, отже, і в контексті господарського законодавства як такого. Обґрунтовано ідею щодо необхідності подальшого розвитку комплексних галузей права шляхом моделювання нових галузей, підгалузей та інститутів у сфері господарювання як окремих мультикомплексних утворень. Наведено приклади на підтвердження думки, що саме на основі мультикомплексних утворень виникають функціональні комплекси в контексті мультиутворень у межах економічних відносин між галузевими комплексами, а також між господарськими комплексами та економічним правом.

Ключові слова: господарське законодавство; предмет господарського законодавства; економічне законодавство.

Остапенко Ю. И., кандидат юридических наук, ассистент кафедры хозяйственного права, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков.
e-mail: julost@rambler.ru ; ORCID 0000-0002-4033-5927

Предмет хозяйственного права и законодательства Украины в условиях современной социодинамики

В статье проанализировано комплексную природу отношений хозяйственного права, складывающиеся по поводу предмета в контексте развития самой сферы хозяйственных отношений, а, следовательно, и в контексте законодательства как такового. Обосновано идею о необходимости дальнейшего развития комплексных отраслей права путем моделирования новых отраслей, подотраслей и институтов в сфере хозяйствования как отдельных мультикомплексных образований. Приведены примеры в подтверждение мысли, что именно на основе мультикомплексных образований возникают функциональные комплексы в контексте мультиобразований в пределах экономических отношений между отраслевыми комплексами, а также между хозяйственными комплексами и экономическим правом.

Ключевые слова: хозяйственное законодательство; предмет законодательства; экономическое законодательство.

Постановка проблеми. У науковій юридичній літературі є низка питань, які впродовж тривалого часу залишаються актуальними й дискусійними. Це стосується, зокрема, предмета господарського законодавства, яким об'єктивно і традиційно визначається будь-яка галузь права, тобто межі регулювання сукупність тих суспільних відносин, що лежать в її основі й об'єктивно зумовлюють необхідність її існування. Разом із тим слід наголосити, що потреба в цьому виникає в тих сферах, де розвиток суспільних відносин зумовлюється суспільним попитом на комплексний характер суспільного правового регулювання, а отже, діє суб'єктивно-об'єктивний критерій. Наприклад, дана теза стосується як охорони навколишнього середовища, сфери інформаційних відносин, аграрного виробництва, так і системи відносин у сфері господарювання як такої [1, с. 194].

Звісно, регулювання економічних відносин як цілісної системи є доволі складним завданням останнього, тому що в основі повинна бути закладена концептуальна схема – об'єктивно існуюча система суспільних відносин, що відображає реальні факти, реальне співвідношення норм, які їх регулюють та відповідають, у свою чергу, наявній диференціації суспільних відносин на певні інституції. В Україні відносини, які мають подібний характер правового економічного регулювання як такого, виступають об'єктом господарського законодавства, адже в останньому міститься схема-механізм регулювання господарсько-виробничих, організаційно-господарських відносин [9, с. 5–24]. На сьогодні очевидним є й те, що сучасна економічна система вимагає від правового регулювання в економічній сфері, по-перше, цілісного механізму та правового характеру встановлення меж впливу публічного регулювання господарської діяльності на приватне у межах принципу саморегулювання економічної системи. По-друге, виникає необхідність встановлення чіткої правової природи предмета господарського законодавства, меж його компетенції та ідентичності саме у внутрішньопредметних характерних рисах і складових у відповідних інститутах господарського законодавства: інвестиційному, фінансовому, підприємницькому, інноваційному, банківському та ін.

Актуальність теми. Дана проблема займає одне із центральних місць у галузі господарського права і має велике значення, по-перше, для функціонального оформлення і затвердження легітимності господарського законодавства, визначення курсу подальшого розвитку господарсько-правової концепції й водночас для вдосконалення самого господарського законодавства. По-друге, визначення предмета господарського законодавства набуває важливу роль для юридичної практики, адже саме предмет визначає межі застосування норм того чи іншого права на практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо предмета господарського права на теренах України розглядали науковці донецької школи права, а саме В. К. Мамутов, Г. Л. Знаменський, П. Г. Скрипник та В. А. Устименко. Також частково вивчення цього питання входило до кола інтересів О. М. Вінник, Д. В. Задихайла та ін. Важливий внесок щодо аналізу

предмета господарського права зробили такі зарубіжні вчені, як В. В. Безбах, М. Н. Кузнецов, М. Г. Масевич, М. П. Мозольний та ін. Однак вони не приділили достатньої уваги чи їх погляди не відповідають реаліям сучасних відносин у сфері господарювання, а отже, питання предмета господарського законодавства, впливу останнього на процеси систематизації господарського законодавства як такого регулювання, а також процеси модернізації економічного законодавства в цілому залишаються не визначеними.

Метою статті є вивчення предмета господарського права в контексті розвитку господарських відносин, а також аналіз сфери господарського законодавства, встановлення єдиних засад та окремих ознак мультикомплексних сегментів, які становлять основу економічних відносин, тобто й економічного законодавства як такого.

Виклад основного матеріалу. Встановлення єдиного механізму ринкових відносин та його функціонування вимагає постійного аналізу та внесення кардинальних змін до чинного законодавства, адже конструктивна роль останніх пояснюється тим, що українське суспільство перебуває на етапі переходу, тобто нині триває процес долучення до інтеграційно-правових процесів у світі [5, с. 57–64]. У той же час динаміка розвитку самих ринкових відносин та існуючого механізму правового регулювання в господарській сфері викликають значний резонанс. Звісно, правові конструкції тих чи інших відносин повинні базуватися на реальних процесах функціонування останніх, єдиних засадах функціонування, тобто встановлено межі в тому чи іншому господарському інституті, який повинен регулюватися виключно в правовий спосіб не на папері, а саме в реаліях сьогодення й мати чіткий алгоритм правових дій.

В умовах формування нової кон'юнктури в економіці з'являються новітні економічні інститути, необхідний інструмент, який дозволить соціально адаптований в інформаційному суспільстві економіці функціонувати як єдиний механізм. Не викликає сумнівів той факт, що на таких складних перехідних етапах роль держави має посилюватися, але остання не повинна виступати в амплуа «нічного сторожа», блокуючи чи зупиняючи динаміку розвитку економіки. З огляду на це додамо, що у відповідних економічних реаліях межі мають встановлюватися лише шляхом поєднання механізмів загального та особливого регулювання господарських відносин, тобто кінцева мета – забезпечити рівновагу меж приватноправового та публічно-правового початку дій у сфері господарювання, захист прав і законних інтересів усіх учасників таких відносин та ін. У цілому, в сучасному суспільстві забезпечення приватних інтересів набуває значення публічного інтересу, а ефективність забезпечення публічних інтересів передбачає підключення до мотивації зобов'язаних суб'єктів – приватноправових інструментів. Наприклад, державно-приватне партнерство [1, с. 354], інноваційний розвиток національної економіки (інноваційне право) як публічно-правовий інтерес може бути реалізованим тільки шляхом забезпечення приватних інтересів у сфері створення об'єктів промислової власності та захисту прав на них, а також шляхом створення від-

повідної аграрно-правової форми венчурних компаній та правових форм їх взаємодії в системі відносин інноваційного циклу.

Дійсно, якщо проаналізувати наведений приклад і встановити до нього традиційний розподіл на галузі (приватного та публічного права), то вже сьогодні він не є актуальним, адже на рівні забезпечення публічно-правових і приватноправових інтересів на перший план виходить саме правове регулювання стосовно об'єкта. Це пояснюється тим, що саме відповідно до останнього виникає всебічне регулювання в порівнянні всіх інших відносин і тільки стосовно таких об'єктів виникає наявність окремої державної політики, у тому числі правової, до цього можна додати віднесення до окремих об'єктів законодавчого регулювання стосовно ст. 92 Конституції України, а також на основі даних об'єктів створення комплексного законодавчого регулювання державою тощо. Отже, ускладнення суспільно-економічних відносин призвело до того, що ключовою ланкою законодавства виступає саме законодавчий комплекс, який створюється навколо об'єкта суспільних відносин відповідно єдиній моністичної природі останніх. Аргументом цієї тези може слугувати саме те, що, по-перше, надзвичайної актуалізації того чи іншого об'єкта (групи об'єктів) правового регулювання, а також правового забезпечення тих чи інших властивостей функціонування економічних систем є національна безпека, інноваційний характер тощо; по-друге, комплексний характер правового режиму, в якому приватне та публічне взаємообумовлені.

Основні положення господарського законодавства розробляються і приймаються задля регулювання правовідносин у сфері господарської діяльності, вдосконалення основних правових засад господарювання в нових економічних умовах. Отже, від адекватності правового регулювання суспільних відносин залежить ефективність реалізації закріплених у праві приписів і, відповідно, реальний стан дотримання встановлених правил у сфері господарювання. Це особливо важливо, оскільки останнє (господарювання) має низку характерних ознак: 1) передбачає діяльність суб'єктів господарювання; 2) здійснюється у сфері суспільного виробництва; 3) спрямовано на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт або надання послуг; 4) продукція, роботи або послуги мають вартісний характер і цінове вираження.

Саме тому для узгодженості норм права і викликів часу необхідно було вдосконалити сучасне господарське законодавство та його форматне оформлення, йдеться про те, що це тривалий і складний процес. Важливим кроком на шляху реформування господарського законодавства стало прийняття кодифікаційного акта – Господарського кодексу України (далі – ГК України) [2, с. 126-127], положення якого, у свою чергу, доповнюють і деталізують значну кількість законодавчих і нормативно-правових актів, які більш детально розкривають суть і зміст окремих інститутів господарського права. Це дозволило значно покращити дієвість розвитку механізмів господарського законодавства та вдосконалити існуючі нормативні акти даної галузі [7, с. 4–13], адже відбувається систематизація господарських відносин не

тільки за типом господарювання як такого, й за сферою господарських відносин, що відповідають самій системі останніх [8, с. 22]. У даному випадку йдеться про окремі види, комплекси, наприклад, комплекс екологічних відносин, що належать до сфери господарювання [1, с. 142]. Незважаючи на це, на наш погляд, трансформаційні перетворення у сфері регулювання господарської діяльності вимагають подальших кроків у законодавчій діяльності, зокрема шляхом подальшої систематизації впорядкувати всю економічну систему суспільних економічних відносин. Це важливо для того, щоб дана система відповідала глобалізаційним, інформаційно-комунікативним процесам, властивим сучасним реаліям [Там само, с. 151].

У ст. 1 ГК України окреслено основні засади господарювання в Україні: регулювання господарських відносин, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання. Отже, предметом господарського законодавства є господарські відносини, тобто відносини між організаціями щодо виробництва і реалізації (поставки, купівлі-продажу, міни) продукції, відносини в капітальному будівництві, транспортні відносини всіх видів з клієнтами та між собою, відносини на ринку фінансових послуг, у зовнішньоекономічній діяльності тощо. Таким чином, господарське законодавство являє собою самостійну кодифіковану галузь – систему нормативних актів, правила яких регулюють господарські відносини щодо організації та проведення господарської діяльності у сфері суспільного виробництва і обігу. Однак при «достатньо обґрунтованому» окресленні предмета в системі господарського законодавства в деяких випадках не ліквідовано колізію норм, тобто не узгоджуються, а іноді й суперечать одна одній норми ГК України та спеціального законодавства в тій чи іншій сфері, а в інших випадках взагалі наявні прогалини у законодавстві, зокрема, відсутні норми регулятора (чи спеціального закону) щодо того чи іншого виду відносин. Це, передусім, пояснюється динамікою і великою кількістю новостворених відносин у господарській сфері.

У той же час разом з колізіями та прогалинами у господарському законодавстві суттєвою проблемою при визначенні переліку відносин, які регулювалися б з огляду на предмет господарського права, відсутня ustalена й узгоджена академічна доктрина, яка була б підтримана політичною елітою, а не встановлена представниками бізнес-груп чи особами, які лобюють їх інтереси в депутатському корпусі. Звісно, що встановлення меж предмета господарського законодавства необхідне для динамічного правового функціонування економічних інститутів, яке має базуватися на методологічно узгодженій науковій думці, що вироблена на основі однакового розуміння змісту, систематизації та аналізу тенденцій розвитку економічних відносин [4, с. 34–37]. Саме у предметі повинні бути відображені основи саморегуляції ринку, межі ролі держави в економічних процесах та її функції, економічні інтереси суспільства в умовах глобалізації економічного простору тощо.

Запропоноване в чинному ГК України формулювання предмета господарського законодавства недостатньо аргументовано окреслює коло суспільних відносин, що підпадають під його регулятивну дію, та встановлює недостатньо чіткі межі подальшої динаміки розвитку відповідних нормативних актів у цій сфері. У той же час господарське законодавство в певному предметному колі має впливати на економічне життя суспільства задля правового забезпечення динамічних трансформаційних процесів в економіці, які майже завжди прямо чи опосередковано позначаються на суверенних економічних інтересах – суверенних правах держави, її економічному суверенітеті й зумовлюють вихолощення її політичних суверенних прав. Без міцного економічного підґрунтя останні набувають декларативного характеру і не можуть реально гарантувати проведення господарської діяльності у встановлених межах. Усе це сприятиме ефективному розвитку самого господарського законодавства.

Таким чином, до кола економічних відносин, що регулюються нормами господарського законодавства, зокрема, які містяться в ГК України, на даний час можна віднести: суспільні відносини, що виникають у сфері господарювання щодо безпосереднього ведення господарської діяльності та (або) її організації, що характеризуються особливим суб'єктним складом, а також поєднанням організаційних та майнових елементів [10, с. 15]. Звідси, *до предмета господарського законодавства можна також віднести суспільні відносини у сфері підприємницької діяльності й тісно пов'язані з ними некомерційні відносини (приватні відносини), у тому числі відносини державного регулювання економіки (публічні відносини).*

Відповідно до цієї класифікації *господарські відносини, як відомо, поділяються, а саме за критерієм взаємного правового положення сторін, на дві групи: господарсько-виробничі (горизонтальні відносини, тобто відносини суб'єктів господарювання, наприклад, підприємець) та організаційно-господарські [6, с. 39–46] (вертикальні відносини, наприклад, відносини між підприємцем та органом публічної влади – суб'єктом організаційно-господарських повноважень), утворюючи у своїй сукупності комплекс господарсько-правових відносин, що забезпечують єдиний господарсько-правовий оборот.*

Межі комерційної (підприємницької) діяльності чітко встановлено гл. 4 ГК України, де, до речі, сама ця діяльність розглядається як економічний ресурс суспільства, завдяки якому забезпечується ефективне функціонування суспільного виробництва [5, с. 59]. Усе це зрозуміло, оскільки до функцій підприємницької діяльності належать і такі функції, використання яких сприяє оптимальному використанню обмежених ресурсів з метою максимального задоволення суспільних потреб: визначення та ефективне комбінування елементів виробництва, інновації, контроль за витратами тощо. З позицій меж комерційної діяльності головним є гарантування: вільного вибору діяльності; залучення на добровільних засадах до проведення підприємницької діяльності майна і коштів юридичних осіб і громадян; самостійного формування програми діяльності та вибір постачальників і споживачів продукції, що вироблена; вста-

новлення цін згідно з законодавством; вільного найму робітників; залучення та використання матеріально-технічних, фінансових, трудових, природних та інших видів ресурсів, застосування яких не заборонене або не обмежене законодавством; вільного розпорядження прибутком, що залишається після внесків платежів, встановлених законодавством та ін. Доречно звернутися до визначення поняття «підприємницька (комерційна) діяльність», що міститься у ст. 42 ГК України [1, с. 177-178]. Відповідно до змісту це, по-перше, самостійна діяльність, по-друге, діяльність, здійснювана на свій страх і ризик, і найголовніше, по-третє, діяльність, спрямована на систематичне отримання прибутку (але в тому випадку, коли мета – отримання прибутку, а прибуток не був отриманий, дана діяльність є комерційною). Крім того, ця діяльність повинна бути зареєстрована в установленому законом порядку. Реєстрація – не ознака, а встановлений законом обов'язок.

До другої групи за наведеною вище класифікацією господарських відносин, що входять до предмета господарського права, належать відносини некомерційного характеру, але які тісно пов'язані з підприємницькими відносинами. Наприклад, відносини, пов'язані з утворенням підприємства (підприємця), ліцензування та ін. До цієї групи також входять відносини з державного регулювання народного господарства, тобто відносини з підтримки конкуренції та обмеженню монополістичної діяльності, правового регулювання якості продукції, товарів і послуг, правового регулювання ціноутворення та ін.

Розглянувши першу кваліфікацію, додамо, що важливим питанням, чи *особливістю господарського законодавства, на нашу думку, є суб'єктний склад*, з огляду на що теж можна проводити розмежування. Передусім зауважимо, що, на жаль, існує неоднозначність у розумінні й тлумаченні поняття «господарюючого суб'єкта». За законодавством «господарюючий суб'єкт» – це особа, яка проводить підприємницьку діяльність. Разом із тим поняття «господарюючий суб'єкт», як уявляється, ширше за поняття «підприємець», адже некомерційна організація, наприклад, навчальний заклад, не будучи підприємцем, може брати участь у господарському обороті (купити у товариства з обмеженою відповідальністю товари тощо).

Що ж до класифікації господарських відносин відповідно до ст. 3 ГК України, то господарські відносини поділяються на три групи: господарсько-виробничі, організаційно-господарські (перші два за їх характером), внутрішньогосподарські (за критерієм їх виникнення) [2, с. 76–78; 3, с. 140].

За галузями економіки господарські відносини можна класифікувати таким чином: у сфері промисловості, приватизації тощо.

Незважаючи на різні критерії класифікації, всі види господарських відносин мають спільні риси: 1) сфера – економіка, господарювання різного рівня (державного, територіального, локального); 2) зміст – проведення господарської діяльності та її організація; 3) особливий суб'єктний склад – суб'єкти господарювання, ФОП, інші учасники відносин у сфері господарювання (органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадяни, громадські

організації, що є засновниками суб'єкта господарювання); 4) поєднання майнових та організаційних елементів; 5) значний ступінь правого регулювання на рівні актів законодавства в поєднанні з локальним регулюванням (установчі документи суб'єкта господарювання: меморандум (установчий документ КТ там, де один повний учасник), статут, засновницький договір).

Однак слід зазначити, що існує блок економічних відносин, з приводу яких можуть виникати сумніви, що вони підпадають під регулювання предмету господарського законодавства. Як уявляється, в даному питанні слід звернутися до історії господарського права, адже ще за радянських часів відомий правознавець В. В. Лаптев зазначав, що господарське право регулює суспільні відносини, які складаються в державному соціалістичному господарстві, і не можна не брати до уваги, що в державному соціалістичному господарстві складаються найрізноманітніші й далеко не однорідні суспільні відносини: управлінські, договірні, фінансові, земельні, трудові та багато інших [3, с. 60]. Усі вони не становлять предмета регулювання господарського права, оскільки економічні відносини, що не мають усіх ознак господарських відносин, не регулюються ГК України та нормами інших нормативно-правових актів господарського законодавства, тому що вони не становлять «дзеркало» самої економічної системи. По-перше, господарське законодавство не охоплює земельні та фінансові відносини, які є складовими інших галузей права. По-друге, майнові відносини між держустановами (наприклад, з оренди приміщень) також виходять за межі господарського права (оскільки воно стосується тільки тих установ, які є органами господарського управління). По-третє, і деякі майнові відносини між державними підприємствами залишаються поза межами господарського права. Наприклад, між підприємствами виникають відносини, які пов'язані з розподілом витрат зі сплати авторського гонорару за використання винаходу, підприємство може бути суб'єктом видавничого договору тощо.

Слід зауважити, що сучасне українське законодавство чітко розмежувало коло економічних відносин, які не регулюються господарським законодавством. Відповідно до ст. 4 ГК України це: 1) майнові та особисті немайнові відносини, що регулюються Цивільним кодексом України (проблема розмежування предмета правового регулювання між Цивільним і Господарським кодексами України, на жаль, не була вирішена в процесі їх прийняття та доопрацювання, тому ми маємо низку майнових відносин, що регулюються цими двома кодексами: правове становище господарських товариств, договірні відносини у сфері підприємництва та ін.); 2) земельні, гірничі, лісові та водні відносини, відносини щодо використання й охорони рослинного та тваринного світу, територій та об'єктів природно-заповідного фонду, атмосферного повітря (регулювання таких відносин здійснюється відповідними кодексами та законами: земельні – Земельним кодексом України, гірничі – Кодексом України «Про надра» від 27.07.1994 р., лісові – Лісовим кодексом України від 21.01.1994 р., водні – Водним кодексом України; відносини щодо використання й охорони рослинного та тваринного світу – законами України «Про охорону навколишнього при-

родного середовища» від 25.06.1991 р., «Про тваринний світ» від 03.03.1993 р., «Про рослинний світ» від 09.04.1999 р., територій і об'єктів природно-заповідного фонду – Законом «Про природно-заповідний фонд України» від 16.06.1992 р., атмосферного повітря – Законом України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 р.; 3) трудові відносини – Кодексом законів про працю України та іншими актами трудового законодавства; 4) фінансові відносини за участі суб'єктів господарювання, що виникають у процесі формування та контролю виконання бюджетів усіх рівнів, – Бюджетним кодексом України та низкою законів і підзаконних нормативно-правових актів; 5) адміністративні та інші відносини управління за участю суб'єктів господарювання, в яких орган державної влади або місцевого самоврядування не є суб'єктом, наділеним господарською компетенцією, і безпосередньо не реалізує організаційно-господарських повноважень щодо суб'єкта господарювання, – Кодексом України про адміністративні правопорушення та законами України «Про міццеве самоврядування в Україні», «Про Національну поліцію» та ін.

У той же час діяльності особистих селянських господарств також притаманні окремі риси господарських відносин (або можуть умовно бути властиві деякі з них). Селянські господарства виробляють сільськогосподарську продукцію переважно для задоволення особистих потреб членів такого господарства (членів сім'ї), проте у разі реалізації надлишків такої продукції та надання послуг зеленого туризму селянське господарство виступає як суб'єкт господарювання зі специфічним правовим статусом, що визначається спеціальним Законом України «Про особисте селянське господарство» від 15.05.2003 р. Суміжними з господарюванням є народні художні промисли, яким також притаманні риси цієї діяльності – виробництво (зазвичай на професійних засадах) з метою реалізації за плату третім особам предметів художніх промислів, хоча й з відмінними рисами: творчим характером такої діяльності; додатковою метою (збереження народних художніх промислів і спадкоємного розвитку традицій народного мистецтва у певній місцевості), особливістю матеріальних благ, що виробляються при цьому, а саме художні вироби декоративно-вжиткового призначення. Особливість господарської діяльності, пов'язаної з народними промислами, визначається Законом України «Про народні художні промисли» від 21.06.2001 р.

Узагальнюючи останнє, слід додати, що даному блоку економічних відносин притаманний складний комплексний характер і неоднорідність предмета, адже ціла низка економічних відносин залишається поза межами саме предмета господарсько-правового регулювання. Виходячи з існуючого розподілу, сьогодні предмет економічних відносин – це комплекс окремих елементів, які є складовими господарського, аграрного, екологічного, фінансового, адміністративного, а також цивільного і трудового законодавства. Отже, за допомогою регулятивного потенціалу названих галузей, взятих у сукупності, має складатися загальна статистика та динаміка розвитку функціонування економічної системи суспільства – системи її економічних відносин.

Висновки. 1. Основною рисою економічних відносин є оптимальне поєднання та взаємодія в єдиному правовому механізмі надзвичайно складного комплексу як власне приватних, так і публічних інтересів, що мають сприяти здоровому розвитку економічних відносин. Йдеться про те, що необхідно чітко окреслити законодавчі межі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання економічних процесів, особливо макрорівневих, які базуватимуться саме на конституційних вимогах відповідальності державної влади. Для цього має сформуватися комплексний підхід до погляду правового регулювання економічної системи в єдиному правовому механізмі в межах парадигми економічних відносин ринкового типу, тобто не в ізольованій правовій конструкції, а у глобалізаційній правовій системі, яка забезпечує економічні відносини, як на мікрорівні, так і на макрорівні. У цьому контексті йтиметься про світовий суспільний запит на створення базового економічного законодавства. Хоча такий процес неможливий без формування комплексного світового законодавчого регулювання.

2. Господарське право як комплексна галузь створена під впливом економічних чинників спочатку як галузь законодавства, однак вона в подальшому мала складності, зокрема, щодо обмеженості об'єкта регулювання та системності взаємопов'язаних правових відносин різногалузевого нормативного матеріалу. В інтересах саме критерію «системності законодавчого забезпечення сфери економічних відносин» необхідно досягнення на законодавчому рівні цільової гармонізації регулювання складних за своєю гетерогенною природою і в той же час цілісних та автоматизованих комплексних об'єктів даної галузі права, а, отже, формування самостійного і чітко вираженого управлінського впливу держави на окремих суспільно значущих об'єктів господарського управління.

3. Господарське право та, звісно, законодавство відкривають широкий спектр можливостей як для формування і диференціації щодо економічних комплексів, так і процесу інтеграції – залежно від комплексу відносин та ефекту, на який розраховує законодавець, а також безпосередні учасники правовідносин. Якщо поставити в центр економічної системи суб'єкта господарювання та скласти картину всіх різновидів економічних відносин між ним та іншими їх учасниками, то зрозуміло, що врегулювати всі відносини, включаючи й ті, «що виникають у процесі організації та проведення господарської діяльності між суб'єктами господарювання та іншими учасниками відносин у сфері господарювання» відповідно до ст. 1 ГК України за допомогою тільки господарського права неможливо. Тому формальне розмежування відносин економічної сфери між господарським та іншими галузями права, що викладено у ст. 4 ГК України, є не тільки логічним, а й прямо вказує на перелік суміжних галузей права, що разом із господарським правом, взаємодіючи, створюють сукупний правовий режим функціонування економічної системи як такої. Таким чином, на обрання процесу чи використання сукупності остан-

ніх в цьому випадку зумовлюється ступенем і гостротою політичного впливу на них, яскравим прикладом є інформаційно-телекомунікаційна галузь.

4. Сьогодні відкриваються широкі можливості для новостворених економічних комплексів, хоча це й ускладнюється саме комплексним господарсько-правовим об'єднанням. Наприклад, з позиції екологічного права йдеться про створення суб'єктів як в екологічних підприємств чи спортивних клубів як об'єктів господарювання (бізнесу). Звідси – мультикомплексність господарського законодавства.

Список літератури:

1. Задихайло Д. В. Господарсько-правове забезпечення економічної політики держави : монографія / Д. В. Задихайло. – Харків : Юрайт, 2012. – 454 с. – (Бібліотека юриста).
2. Хозяйственное право : учебник / В. К. Мамутов, Г. Л. Знаменский, К. С. Хахулин и др. ; под ред. В. К. Мамутова. – Киев : Юринком Интер, 2002. – 912 с.
3. Знаменский Г. Л. Новое хозяйственное право. Избранные труды : сб. науч. трудов / Г. Л. Знаменский. – Киев: Юринком Интер, 2012. – 488 с.
4. Безух О. Щодо предмета господарського права та характеристики господарських правовідносин (частина перша) / О. Безух // Господарське право. – 2011. – № 8. – С. 34–37.
5. Подцерковний О. П. Про перевірку висновків науки господарського права тенденціями розвитку господарського законодавства / О. П. Подцерковний // Право України. – 2010. – № 8. – С. 57–64.
6. Віхров О. Організаційно-господарські відносини як предмет правового регулювання / О. Віхров, О. Подцерковний // Право України. – 2010. – № 8. – С. 39–46.
7. Мамутов В. К. Загальні проблеми науки господарського права на стику ХХ та ХХІ століть / В. К. Мамутов // Право України. – 2010. – № 8. – С. 4–13.
8. Знаменський Г. Л. Наукоємність сучасного господарського права / Г. Л. Знаменський // Право України. – 2010. – № 8. – С. 19–25.
9. Мілаш В. С. Господарське право: курс лекцій : у 2 ч. – Ч. 1 / В. С. Мілаш ; за ред. Д. В. Задихайла. – Харків : Право, 2008. – 446 с.
10. Щербина В. Деякі проблеми удосконалення господарського і господарського процесуального законодавства / В. Щербина // Право України. – 2010. – № 8. – С. 13–19.

References:

1. Zadykhaylo, D. V. Hospodars'ko-pravove zabezpechennya ekonomichnoyi polityky derzhavy : monohrafiya / D. V. Zadykhaylo. – Kharkiv : Yurayt, 2012. – 454 s. – (Biblioteka yurysta). [in Ukrainian].
2. Khozyaystvennoe pravo, : uchebnyk / V. K. Mamutov, H. L. Znamenskiy, K. S. Khakhulyin y dr. ; pod red. V. K. Mamutova. – Kyev : Yuryнком Ynter, 2002. – 912 s. [in Russian].
3. Znamenskiy, H. L. Novoe khozyaystvennoe pravo. Yzbrannyye trudy : sb. nauch. trudov / H. L. Znamenskiy. – Kyev : Yuryнком Ynter, 2012. – 488 s. [in Russian].
4. Bezukh, O. Shchodo predmeta hospodars'koho prava ta kharakterystyky hospodars'kykh pravovidnosyn (chastyna persha) / O. Bezukh // Hospodars'ke pravo. – 2011. – N 8. – S. 34–37. [in Ukrainian].
5. Podtserkovnyy, O. P. Pro perevirku vysnovkiv nauky hospodars'koho prava tendentsiyamy rozvytku hospodars'koho zakonodavstva / O. P. Podtserkovnyy // Pravo Ukrayiny. – 2010. – N 8. – S. 57–64. [in Ukrainian].
6. Vikhrov, O. Orhanizatsiyno-hospodars'ki vidnosyny yak predmet pravovoho rehulyuvannya / O. Vikhrov, O. Podtserkovnyy // Pravo Ukrayiny. – 2010. – № 8. – S. 39–46. [in Ukrainian].
7. Mamutov, V. K. Zahal'ni problemy nauky hospodars'koho prava na styku KhKh ta KhKhI stolit' / V. K. Mamutov // Pravo Ukrayiny. – 2010. – N 8. – S. 4–13. [in Ukrainian].

8. Znamens'kyy, H. L. Naukoyemnist' suchasnoho hospodars'koho prava / H. L. Znamens'kyy // Pravo Ukrayiny. – 2010. – N 8. – S. 19–25. [in Ukrainian].

9. Milash? V. S. Hospodars'ke pravo: Kurs lektsiy : u 2 ch. – Ch. 1 / V. S. Milash ; pod red. D. V. Zadykhayla. – Kharkiv : Pravo, 2008. – 446 s. [in Ukrainian].

10. Shcherbyna V. Deyaki problemy udoskonalennya hospodars'koho i hospodars'koho protsesual'noho zakonodavstva / V. Shcherbyna // Pravo Ukrayiny. – 2010. – N 8. – S. 13–19. [in Ukrainian].

Ostapenko Y. I., Candidate of Legal Sciences, assistant lecturer of Economic Law Department, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv.

e-mail: julost@rambler.ru

Subject of Economic Law and the legislation of Ukraine in today sociodynamics

The article analyzes the complex nature of the relationship of economic law, consisting of the subject, namely in the context of the development of the sphere of economic relations, therefore, in the context of law as such. Justify the idea of further development of the complex areas of law by modeling of new branches, sub-branches and institutes in the field of management of individual multi complexes formations. The examples and proved the idea that education is multi complexes create both functional complexes in the context of multi organization within the economic relations between industry complexes, as well as between economic rights and that economic rights.

Analysis of the subject of Economic Law in Ukraine engaged representatives of the German school of law, namely V. K. Mamutov, G. L. Znamenskiib, P. G. Skripnik, V. A. Volodya. Also partial analysis of science engaged A. M. Vinnyk, D. V. Zadyhaylo and others. An important achievement on the analysis of the subject of commercial law made it such foreign scientists as V. V. Bezbakh, M. N. Kuznetsov, M. G. Masevich and so on. But these scientists have not paid sufficient attention to whether their views do not correspond to the realities of modern relationships in economic activity and, therefore, the issue of the subject of economic legislation, the impact of the latter on processes of systematization of economic legislation, as such, and adjustment and modernization processes of economic legislation in general ostayutsya is not defined.

The article is an analysis of content of commercial law in the context of economic relations and, therefore, the scope of economic legislation and the establishment of common principles and individual features on complex multi segments that form the basis of economic relations and, therefore, economic legislation.

In the scientific literature there are a number of legal issues that for a long time are topical and controversial: it is traditionally affected the subject of economic legislation, which traditionally determined objectively and every branch of law that limits regulation last set of social relations, which are the it is based and objectively determine the necessity of its existence. However, the objective problem of complexity in areas where the development of social relations leads to public demand for the complex nature of social regulation and, therefore, the latter is regulated around subjectively objective criteria. For example: This thesis concerns the protection of the environment or sphere of information relations or agricultural production, as well as the system of economic relations as such.

Of course, the regulation of economic relations as an integrated system is a complex task, because it should be based on the latest conceptual scheme - objectively existing system of social relations that reflect the real facts, the real value rules that govern them and respond, in turn, real differentiation of social relations to the relevant institutions. Similar nature of legal relations on economic regulation, such as the inherent economic laws, because the latter contains location-regulatory mechanism of economic and industrial, organizational and economic relations in Ukraine. Today it is evident that the current economic system requires the legal regulation in the economic sphere, firstly, the whole mechanism and legal nature delineating the impact of public for private regulation of economic activities within the principle of self-regulation of the economic system. Secondly, there is a need to establish a clear legal nature of the subject of economic legislation, the limits of its competence and identity is the internal substantive characteristic features and components in the relevant institutes of economic legislation, investment, financial, entrepreneurial, innovative, banking and others.

1. *Properties of economic relations is the optimal combination and interaction together in a single legal mechanism extremely complex set itself as private or public interests to be aimed at «healthy» development of economic relations. That is necessary to outline a clear legal limits on the optimal combination of market self-regulation of economic relations entities and state regulation of economic processes, especially macro of level that it will be based on constitutional requirements responsibility of the government. And, therefore, must be objectively justified provide a comprehensive view of the legal regulation of the economic system in a single legal mechanism within the paradigm of economic relations of market type, that is not an isolated legal construction, and the globalization legal system that provides economic relations, both at the micro level and at the macro level. In this context we go wake of the global public request for the establishment of basic economic legislation. But of course, that the emergence of this process is impossible without the formation of complex global legislative regulation.*

2. *Commercial Law as a complex industry that was created under the influence of economic factors initially as a branch of law that was subsequently limited in the degree of complexity of the object of regulation and availability of the systems related legal relations on different-normative material. In the interest is the criterion of «systematic legislative capacity on economic relations» should achieve legislative support for targeted harmonization of regulation of complex heterogeneous in its nature and at the same time integrated and automated facilities of this complex area of law, and therefore, the formation of an independent and distinct managerial influence State on certain socially important objects of economic management.*

3. *Commercial law and, of course, and offers a wide range of legislation to create differentiation on the newly created economic systems and at the same time, the integration process - depending on the complex relations and which counts effect on legislators, as well as direct participants of legal relations. Of course, if put in the center of the economic system entity and make a picture of all kinds of economic relations between it and other of the parties, it is clear that regulate all relations, including those «arising in the organization and implementation of economic activity between subjects the objects of economic and other participants of economic relations «in accordance with Art. 1 Commercial Code of Ukraine with just economic law – is impossible. Therefore, the formal separation of economic sphere of relations between the economic and other fields of law set forth in Art. 4 Commercial Code of Ukraine, is not only logical, but also points directly to a list of related areas of law, together with the economic law of interacting provide comprehensive legal regime of the economic system as such. Of course, the election process or use the last set of in this case they put them on the severity degree of political influence, is a striking example of information and telecommunications industry.*

4. *Modernity opens a wide range of opportunities for the newly created economic systems, because it is complicated by the complex economic and legal associations. For example, on environmental law, in the form of environmental undertaking or sports clubs as facilities management (business). Hence, open and integrated multi economic legislation.*

Keywords: economic law; business law; the subject of economic legislation; economic legislation.

Надійшла до редколегії 03.10.2015 р.